

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 5/2011-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 20. januára 2011 predbežne prerokoval sťažnosť O. R., t. č. vo výkone trestu odňatia slobody, ktorou namieta porušenie svojho základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práva na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. a) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 6 T 75/2006 a postupom Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Tos 81/2009 vo vykonávacom konaní v súvislosti s rozhodovaním o tom, či sa odsúdený v skúšobnej lehote osvedčil alebo či sa nariadi výkon trestu odňatia slobody, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť O. R. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 23. decembra 2009 doručené podanie O. R., t. č. vo výkone trestu odňatia slobody (ďalej len „sťažovateľ“), označené ako „Sťažnosť“, ktoré podľa obsahu a priloženej dokumentácie

možno kvalifikovať ako sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a práva na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. a) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 6 T 75/2006 a postupom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Tos 81/2009 vo vykonávacom konaní v súvislosti s rozhodovaním o tom, či sa ako odsúdený v skúšobnej lehote osvedčil alebo či sa nariadi výkon trestu odňatia slobody.

Zo sťažnosti, z priloženej dokumentácie, ako aj obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 6 T 75/2006 ústavný súd zistil, že trestným rozkazom okresného súdu sp. zn. 6 T 75/2006 z 26. septembra 2006 bol sťažovateľ uznaný za vinného pre trestný čin úverového podvodu podľa § 250a ods. 1 Trestného zákona (zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov) a zároveň mu bol uložený trest odňatia slobody vo výmere 15 mesiacov, výkon ktorého mu bol podmiennečne odložený na skúšobnú dobu v trvaní 30 mesiacov; označený trestný rozkaz nadobudol právoplatnosť 1. novembra 2006.

Okresný súd uznesením sp. zn. 6 T 75/2006 z 2. septembra 2009 vyslovil, že sťažovateľ sa v skúšobnej lehote podmiennečného odsúdenia neosvedčil a trest uložený mu označeným trestným rozkazom vo výmere 15 mesiacov sa vykoná. V čase rozhodovania okresného súdu bol sťažovateľ už vo výkone trestu odňatia slobody za iný trestný čin v inej trestnej veci. Proti označenému uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť doručенú okresnému súdu 23. augusta 2009, v ktorej je okrem iného uvedené: „*Žiadam o pridelenie advokáta a akceptovanie mojej sťažnosti...*“ Žiadosť o ustanovenie advokáta (obhajcu) sťažovateľ žiadnym spôsobom nedoložil.

O sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu z 2. septembra 2009 rozhodol krajský súd na neverejnom zasadnutí uznesením sp. zn. 4 Tos 81/2009 zo 14. októbra 2009 tak, že sťažnosť zamietol. Sťažovateľovi bolo označené uznesenie krajského súdu doručené 28. októbra 2009.

Dňa 9. novembra 2009 podal sťažovateľ sťažnosť adresovanú Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), v ktorej namietal, že v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 4 Tos 81/2009 bolo porušené jeho právo na obhajobu, pretože napriek tomu, že požiadal o ustanovenie advokáta, tento mu nebol ustanovený. Uvedenú sťažnosť najvyšší súd odstúpil okresnému súdu, ktorý ju prípisom z 3. decembra 2009 postúpil krajskému súdu. Predseda krajského súdu v prípise sp. zn. Spr 211/09 z 11. decembra 2009 reagoval na sťažnosť sťažovateľa, pričom v odpovedi okrem iného uviedol:

„... súd prejednal Vašu sťažnosť proti uzneseniu Okresného súdu Košice I zo dňa 2. 9. 2009 sp. zn. 6 T 75/2006 a rozhodol v súlade s ustanovením § 301 a nasl. Tr. por. na neverejnom zasadnutí konanom dňa 14. 10. 2009.

V tejto súvislosti treba uviesť, že neverejné zasadnutie sa koná za stálej prítomnosti všetkých členov senátu a zapisovateľa. Iné osoby sú z účasti na neverejnom zasadnutí vylúčené.

... orgánom riadenia a správy súdov neprislúcha posudzovať vecnú správnosť rozhodnutia súdu ani správnosť postupu konkrétneho sudcu pri aplikácii príslušných hmotnoprávných a procesnoprávných noriem v konaní vo veci. Takéto oprávnenie prislúcha len príslušnému nadriadenému súdu v konaní o riadnych resp. mimoriadnych opravných prostriedkoch.“

Sťažovateľ v sťažnosti vyslovuje nesúhlas s citovaným právnym názorom predsedu krajského súdu a konštatuje, že ide o „vedomé odoprenie na právneho zástupcu (advokáta) za pomoci § fou ktoré sa uviedli. Toto Ústava Slovenskej republiky nepovoľuje. Bol som súdený nie len na Okresnom súde ale aj na Krajskom súde a bolo odoprené načo mám pr. nárok... Preto žiadam o zrušenie rozhodnutí, aj písomnou formou i pridelenie právnik a opätovné prejednanie.“

Po predchádzajúcej výzve ústavného súdu sťažovateľ doplnil svoju sťažnosť podaním doručeným ústavnému súdu 27. januára 2010, v ktorom síce neodstránil všetky nedostatky svojej sťažnosti, ale upresnil petit, a to takto:

„Dožadujem sa na zrušenie rozhodnutí všeobecných súdov v plnom rozsahu a vec sa vracia na Okresný súd Košice I na nové prerokovanie a rozhodnutie, lebo nimi bolo odopreté právo obhajovať sa za pomoci advokáta podľa vl. výberu resp. systému právnej pomoci, tak ako mi to zaručuje Dohovor o ochrane ľudských práv a zákl. slobôd čl. 6 ods. 3 písm. c v súvislosti v zmysle čl. 50 ods. 3 Ústavy SR.“

Zo spisu tiež vyplýva, že sťažovateľ v predmetnej trestnej veci požiadal o milosť, a preto sa spis v období od 26. januára 2010 až do 6. decembra 2010 nachádzal na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky. Z uvedeného dôvodu ústavný súd nemohol v tomto období o sťažnosti sťažovateľa konať vzhľadom na potrebu oboznámiť sa s obsahom spisu.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy

podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a práva na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. a) dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 6 T 75/2006 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Tos 81/2009 vo vykonávacom konaní v súvislosti s rozhodovaním o tom, či sa ako odsúdený v skúšobnej lehote osvedčil alebo či sa nariadi výkon trestu odňatia slobody.

Podľa čl. 50 ods. 2 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu má tieto minimálne práva... obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú.

1. K namietanému porušeniu ústavou garantovaných práv sťažovateľa postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 6 T 75/2006

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je

právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

Sťažovateľ mal možnosť podať proti uzneseniu okresného súdu sp. zn. 6 T 75/2006 z 2. septembra 2009 sťažnosť (čo aj využil), o ktorej bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť krajský súd. Právomoc krajského súdu rozhodnúť o sťažnosti sťažovateľa v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu. Z uvedeného dôvodu ústavný súd pri predbežnom prerokovaní túto časť sťažnosti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

2. K namietanému porušeniu ústavou garantovaných práv sťažovateľa postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Tos 81/2009

Sťažovateľ namieta, že postupom krajského súdu v namietanom konaní bolo porušené jeho základné právo na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a tiež právo na obhajobu vyplývajúce z čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru, ku ktorému malo dôjsť tým, že mu nebol ustanovený obhajca napriek tomu, že o to požiadal.

Podľa § 369 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu môže dovolaním napadnúť z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 obvinený vo svoj prospech proti výroku, ktorý sa ho priamo týka.

Podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku dovolanie možno podať, ak zásadným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu.

Z citovaných ustanovení Trestného poriadku vyplýva, že ak sťažovateľ tvrdí, že postupom krajského súdu bolo porušené jeho právo na obhajobu, mohol podať dovolanie (zo spisu vyplýva, že túto možnosť nevyužil), o ktorom by bol oprávnený a povinný rozhodnúť najvyšší súd ako dovolací súd. Právomoc najvyššieho súdu rozhodnúť o dovolaní ako mimoriadnom opravnom prostriedku, ktorý účinným spôsobom chráni aj právo na obhajobu, vylučuje v danom prípade právomoc ústavného súdu, čo zakladá dôvod na

odmietnutie sťažnosti sťažovateľa aj v tejto časti sťažnosti z dôvodu nedostatku jeho právomoci.

Ústavný súd sa pri posudzovaní tejto časti sťažnosti neuspokojil so svojím záverom zakladajúcim dôvod na jej odmietnutie z dôvodu nedostatku svojej právomoci, a preto vzhľadom na subjektívne tvrdenie sťažovateľa o porušení jeho práva na obhajobu postupom krajského súdu v označenom konaní preskúmal aj opodstatnenosť tohto tvrdenia. Vychádzal pritom zo skutočnosti, že z už citovaného § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že jeho úlohou pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená.

V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu možno o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

Spôsob zabezpečenia ústavou garantovaného práva na obhajobu prostredníctvom obhajcu upravuje Trestný poriadok, ktorý rozlišuje v tejto súvislosti medzi povinnou obhajobou a obhajobou prostredníctvom ustanoveného obhajcu.

Inštitút povinnej obhajoby je upravený v § 37 a § 38 Trestného poriadku.

Podľa § 37 ods. 1 Trestného poriadku po vznesení obvinenia musí mať obvinený obhajcu už v prípravnom konaní, ak

a) je vo väzbe, vo výkone trestu odňatia slobody alebo na pozorovaní v zdravotníckom ústave,

b) je pozbavený spôsobilosti na právne úkony alebo jeho spôsobilosť na právne úkony je obmedzená,

c) ide o konanie o obzvlášť závažnom zločine,

d) ide o konanie proti mladistvému,

e) ide o konanie proti ušlému.

Podľa § 38 ods. 1 Trestného poriadku vo vykonávacom konaní, v ktorom súd rozhoduje na verejnom zasadaní, musí mať odsúdený obhajcu, ak

a) je pozbavený spôsobilosti na právne úkony alebo ak je jeho spôsobilosť na právne úkony obmedzená,

b) ide o podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody mladistvého, ktorý v čase konania verejného zasadania nedovršil osemnásť rok,

c) je vo väzbe, alebo

d) sú pochybnosti o jeho spôsobilosti náležite sa obhajovať.

Podľa § 419 ods. 1 prvej vety Trestného poriadku o tom, či sa odsúdený v skúšobnej dobe osvedčil alebo či sa nariadi výkon trestu odňatia slobody, rozhodne súd na verejnom zasadnutí.

Podľa § 419 ods. 2 Trestného poriadku proti uzneseniu podľa odseku 1 je prípustná sťažnosť, ktorá má odkladný účinok.

Podľa § 419 ods. 4 Trestného poriadku ak súd rozhodne, že odsúdený sa v skúšobnej dobe neosvedčil, nariadi výkon trestu odňatia slobody a rozhodne súčasne aj o zaradení odsúdeného do ústavu na výkon trestu odňatia slobody. Ďalej súd pokračuje podľa § 408.

V danom prípade sťažovateľ namieta porušenie svojho práva na obhajobu vo vykonávacom konaní, keďže rozhodovanie o tom, či sa osoba odsúdená na trest odňatia slobody, ktorého výkon sa podmienenčne odložil, osvedčila, alebo sa nariadi výkon trestu

odňatia slobody, upravujú ustanovenia § 418 a nasl. Trestného poriadku, ktoré sú súčasťou štvrtej časti Trestného poriadku označenej nadpisom „Vykonávacie konanie“.

Z uvedeného vyplýva, že na rozhodovanie súdu podľa § 419 ods. 1 Trestného poriadku sa vzťahuje z hľadiska inštitútu povinnej obhajoby § 38 ods. 1 Trestného poriadku, z obsahu ktorého vyplýva, že sťažovateľ v danom prípade nespĺňal zákonom ustanovené podmienky na povinnú obhajobu, t. j. v danom prípade nemusel mať obhajcu.

Podľa § 40 ods. 2 Trestného poriadku obvinenému, ktorý nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby a požiada o ustanovenie obhajcu, je povinný v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie a v konaní pred súdom predseda senátu ustanoviť obhajcu z advokátov aj v prípade, že neexistujú dôvody povinnej obhajoby. Skutočnosť, že nemá dostatočné prostriedky, musí obvinený preukázať.

Z citovaného vyplýva, že sťažovateľ mohol v danom prípade požiadať o ustanovenie obhajcu z dôvodu, že nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby. Zo spisu vyplýva, že sťažovateľ spolu s podaním sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu sp. zn. 6 T 75/2006 z 2. septembra 2009 požiadal o ustanovenie obhajcu, ale túto žiadosť žiadnym spôsobom neodôvodnil, a teda si ani nesplnil povinnosť vyplývajúcu mu z druhej vety § 40 ods. 2 Trestného poriadku, t. j. nepreukázal, že nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby.

Napriek uvedenému nedostatku, ktorú mala žiadosť sťažovateľa o ustanovenie obhajcu, ústavný súd zastáva názor, že súd oprávnený na rozhodovanie o sťažnosti sťažovateľa, t. j. v danom prípade krajský súd by mal povinnosť sa touto žiadosťou sťažovateľa zaoberať v prípade, ak by o sťažnosti sťažovateľa rozhodoval na verejnom zasadnutí, na ktorom sa má obhajca vždy právo zúčastniť, ak sa koná o odvolaní (pozri § 293 ods. 10 Trestného poriadku).

Pre rozhodovanie o sťažnosti odsúdeného podľa § 419 ods. 2 Trestného poriadku proti rozhodnutiu prvostupňového súdu (v danom prípade okresného súdu) podľa § 419

ods. 1 v spojení s § 419 ods. 4 Trestného poriadku zákon nepredpisuje povinnosť rozhodnúť na verejnom zasadnutí (na rozdiel od rozhodovania pred súdom prvého stupňa). Za daných okolností sa na postup krajského súdu pri rozhodovaní o sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu z 2. septembra 2009 vzťahovali ustanovenia Trestného poriadku upravujúce neverejné zasadnutie.

Podľa § 301 Trestného poriadku na neverejnom zasadnutí rozhoduje senát tam, kde nie je zákonom predpísané, že sa rozhoduje na hlavnom pojednávaní alebo na verejnom zasadnutí.

Podľa § 302 ods. 1 Trestného poriadku neverejné zasadnutie sa koná za stálej prítomnosti všetkých členov senátu a zapisovateľa.

Podľa § 302 ods. 2 Trestného poriadku iné osoby sú z účasti na neverejnom zasadnutí vylúčené; pri rozhodovaní o väzbe má právo zúčastniť sa na neverejnom zasadnutí aj prokurátor, obvinený a jeho obhajca; pri rozhodovaní o sťažnosti proti rozhodnutiu o väzbe môže predseda senátu účasť týmto osobám umožniť.

Z citovaných ustanovení Trestného poriadku vyplýva, že účasť obhajcu sťažovateľa na rozhodovaní krajského súdu o jeho sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu z 2. septembra 2009, ktoré sa uskutočňuje na neverejnom zasadnutí, zákon vylučuje. Tým stráca akékoľvek opodstatnenie aj to, aby príslušný súd (v danom prípade krajský súd) meritórne rozhodol o žiadosti sťažovateľa o ustanovenie obhajcu na účely odvolacieho konania. Z povahy veci totiž vyplýva, že na neverejnom zasadnutí, na ktorom nemá obhajca možnosť sa zúčastniť, nemôže ustanovený obhajca právnu pomoc sťažovateľovi poskytnúť.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti dospel k záveru, že postupom krajského súdu v označenom konaní nemohlo dôjsť k porušeniu práva sťažovateľa na obhajobu, a preto v tejto časti sťažnosť sťažovateľa podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol nielen z dôvodu nedostatku svojej právomoci, ale aj z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

Po odmietnutí sťažnosti ako celku bolo už bez právneho dôvodu zaoberať sa s ďalšími návrhmi sťažovateľa a vyzývať ho na odstránenie nedostatkov jeho sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. januára 2011